

Psychologie rozdílů mezi pohlavími

1. Jakže se to jmenuješ?

Pravděpodobně dostane od svých rodičů v populaci méně obvyklé jméno:

- a) chlapec,
- b) dívka,
- c) není rozdíl.

2. „Jaké mám IQ?“

A. Britští vysokoškolští studenti byli požádáni, aby odhadli své IQ. Bylo jim sděleno, že průměrná hodnota v populaci je 100 a že pouze 2 % populace má IQ nad 130.

Jaký byl průměrný odhad u mužů a jaký u žen?

B. Titíž studenti měli odhadnout IQ svých rodičů.

Jaký byl průměrný odhad IQ u otců jaký matek?

3. Hry chlapců a hry děvčat

Hry jakého pohlaví mívají obvykle více závaznějších pravidel?

4. Známkování

Dvěma skupinám posuzovatelů (americkým vysokoškolským učitelům a učitelkám) byly předloženy písemné práce (eseje) universitních studentů. Každý esej byl vyhotoven ve dvou kopiích. Jedna byla podepsána mužským jménem, druhá ženským.

1. Učitelé hodnotili lépe práce podepsané:

- a) mužským jménem,
- b) ženským jménem,
- c) nebyl rozdíl.

2. Učitelky hodnotily lépe práce podepsané:

- a) mužským jménem,
- b) ženským jménem,
- c) nebyl rozdíl.

5. Sebevražda neúspěšná a úspěšná

1. Více sebevražedných pokusů páchají:

- a) muži,
- b) ženy,
- c) není významný rozdíl.

2. Sebevraždu spáchají častěji:

- a) muži,
- b) ženy,
- c) není významný rozdíl.

6. Lidé ve městě

Na jakých místech (mimo jejich pracoviště) ve městě bychom našli více:

- A. mužů,
- B. žen,
- C. lidí osamělých, kteří již nechtějí být sami?

7. Konečně dospělí!

Vlastnictví jaké věci případně jaká zkušenost udělá (v USA):

- A. třináctiletého chlapce „konečně dospělým“,
- B. třináctiletou dívku „konečně dospělou“?

8. Rozdíly mezi rodiči

Američtí vysokoškolští studenti měli za úkol popsat osobnosti svých rodičů. Větší podobnost mezi otcem a matkou uváděli:

- a) muži,
- b) ženy,
- c) nebyl rozdíl.

9. Filmová povolání

Uveďte pět nejfrekventovanějších a tedy patrně nejoblíbenějších mužských a ženských filmových povolání (údaje jsou z let 1920–1990).

Čím jsou (jaké profese mají) hlavní hrdinové či hrdinky filmů?

10. Dokáže to!?

Otcové a matky 3–4letých dětí měli předpovídat výkony svých dětí v různých situacích (např. porozumění čtenému textu, poznávání písmen, malování). Předpovědi rodičů se srovnávaly s dosaženými výsledky. Myslíte si, že:

A. otcové:

- a) spíše schopnosti přeceňovali,
- b) byli realističtí,
- c) spíše podceňovali.

B. matky:

- a) spíše schopnosti přeceňovaly,
- b) byly realistické,
- c) spíše podceňovaly.

Klíč

1. Jakže se to jmenuješ?

b) Dívky dostávají častěji než chlapci neobvyklá jména.¹ V letech 1980 – 1983 dostalo u nás některé z deseti nejoblíbenějších mužských jmen (Jan, Petr, Martin, Tomáš, Jiří, Michal, Pavel, Lukáš, David, Miroslav) 55 % chlapců. Některé z nejoblíbenějších ženských jmen (Jana, Lucie, Petra, Lenka, Kateřina, Martina, Veronika, Eva, Hana, Michaela) dostalo 44 % dívek.²

Muži jsou ve svých projevech navzájem heterogennější než ženy. Například při slovních asociacích udávají muži různější slova než ženy, je více způsobů, jak vydělávat peníze než způsobů, jak rodit děti apod. U žen se proto klade důraz na vnější odlišnost. Smyslem nezvyklého jména je dívku z homogenity vyjmout – jméno má zde funkci šperku. Mnohá jména přímo šperk znamenají (např. Markéta = perla).

Poznámky:

1. Neplatí asi transkulturně – Přední Východ, Židé, Arabové – tam je mnohá Fátima. Žena není brána jako individualita, nemá tvář.
2. Výskyt ženských jmen podléhá více módě.
3. Bylo by zajímavé zjistit, kdo častěji navrhuje méně obvyklá jména, zda otec či matka.

Zdroj:

1. *Psychological Reports*, 1985 August, s. 204–206.
2. Knappová, M. (1985): *Jak se bude jmenovat?* Praha, Academia.

2. Jaké mám IQ?

A. U studentů byl průměrný odhad vlastního IQ 117, u studentek 109.

B. Průměrný odhad IQ otců byl 116, IQ matek 110.

Jelikož se jednalo o studenty, lze jim přisuzovaný nadprůměr tolerovat.

Poznámky:

1. Jedním z kritérií ženské emancipace by jistě mohly být rozdíly mezi odhady mužů a žen. Snem všech feministek je, aby se odhady nelišily. Zatím lze však tyto rozdíly předpokládat ve všech společnostech.

Zdroj:

- Bennett, M.: Mens and Womens Self-Estimate of Intelligence. *The Journal of Social Psychology*. č.3, 1996, s. 411–412.

3. Hry chlapců a hry děvčat

Hry chlapců jsou pravidly více svázány, a ta platí pro každého. Pravidla dívčích her jsou volnější, často se podle kontextu mění. Smysl pro pravidla a řád bývá daleko více rozvinut u chlapců. (To se může projevit i u soudců.) Jejich hry jsou častěji přerušovány diskusemi o pravidlech. Někdy se zdá, jako by smlouvání o pravidla bylo stejně důležité jako hra sama.¹

Zajímavou typologii her navrhuje B. Blažek. V zásadě je dělí na *tvrdé* a *měkké*. Tvrdé hry mají mimo jiné tyto charakteristiky:

- jejich účelem je výhra,
- pravidlech se během hry nediskutuje,
- většinou představují zcela umělou „herní“ situaci,
- mívají přesně vymezený čas a prostor.

Pro měkké hry je charakteristické:

- jejich účelem je sám proces hraní a případná změna v myslích účastníků,
- pravidla mohou být v průběhu hry předmětem diskuse,
- často simulují jak každodenní, tak fantazijní situace,
- mohou se hrát kdykoli a všude, kde je jistá míra intimity.²

Poznámky:

1. Říká se, že muži se spíše řídí zákonem, abstraktním principem a ženy jednájí spíše podle individuálního případu s přihlédnutím k lidské stránce věci.

Zdroj:

1. Coney, N.S. Mackey, W.C.: A Reexamination of Gilligan's Analysis of the Female Moral System. *Distaff Altruism Will Not Succeed. Human Nature*, Vol. 8, No. 3, 1998, s. 247–273.
2. Blažek, B. (1998): *Venkov – Města – Média*. s. 68, Praha, SLON.

4. Známkování

1. a), 2. a)

Lépe byly hodnoceny práce podepsané mužem a to jak učiteli, tak učitelkami.¹ I ve světě práce je muž pravidelně placen lépe než žena – asi o jednu třetinu. Rozdíl existuje všude na světě.

Poznámky:

1. Bylo by zajímavé srovnat s výsledky experimentu na základní škole.– pohlaví (ve smyslu sexuálním) tam nehraje roli a možná jsou holčičky hodnoceny lépe, aby „neplakaly“ a chlapci přísněji – a) musí přivykat prohrám, b) chceme z nich mít odborníky – máme vyšší nároky. Je však třeba brát v úvahu, že na úrovni elementární a sekundární školy jsou rozdíly objektivně dány rychlejším dozríváním nervové soustavy dívek.

Další náměty:

1. Na jakém typu škol (případně v jakých předmětech) mají dívky lepší známky než chlapci?

Zdroj:

1. Sutherland, S. (1992): *Irrationality – The Enemy Within*, s. 23, London, Penguin Books.

5. Sebevražda úspěšná a neúspěšná

1. b), 2. a)

Ženy páchají zhruba dvakrát více pokusů o sebevraždu než muži, naopak ti při nich 2,5krát častěji umírají. Např. v ČR v roce 1994 spáchalo sebevraždu 1094 mužů a 423 žen.¹ Tento poměr platí všude na světě, i když se rozdíly mezi pohlavími postupně stírají.

Suicidální tendence žen jsou pravděpodobně ve vztahu k většímu výskytu depresí. Vyšší míra úspěšnosti mužských sebevražedných pokusů je často daná zvolenou metodou. U žen má sebevražda patrně více funkci volání o pomoc, kdežto muž chce skutečně skončit.

Poznámky:

1. Sebevražedné jednání je často posledním pokusem zjistit, jak nás druzí milují. Příkladem může být Tom Sawyer – dokázal, aby celé městečko k němu pocítilo lásku a zároveň pocity viny.

Zdroj:

1. Sebevraždy 1994, Zdravotnická statistika. ÚZIS ČR, Praha, 1996.

6. Lidé ve městě

A. Místa s velkým výskytem mužů jsou:

hospody, sportovní areály (aktivně i pasivně), posilovny, kluby (např. šachové), erotické salóny, benzínové pumpy, prodejny s technickým zbožím, počítači, pro kutily, burzy, sázkové kanceláře, vězení, sexuologické léčebny, záchytky, rybáři u vody.

B. Místa s velkým výskytem žen jsou:

nákupní střediska, tržnice, hračkářství, cukrárny, pošty, tělocvičny (kde se provozují nesoutěživé aktivity, např. aerobik), dětská hřiště, okolí škol (v době začátku a konce vyučování), kadeřnictví, módní přehlídky, dobročinné akce.

Z hlediska počtu mužů a žen jsou zajímavá čtyři místa:

1. Kostely – v době oficiálních bohoslužeb tam bývá více (spíše starších) žen a mimo tuto dobu se tam zatoulá více (spíše mladších) mužů. Často je to pro ženy sociální záležitost, náplň příliš volného času (i sváteční šaty).
2. Hřbitovy – vdovy (od nich se to čeká, dokážou se takto obětovat) manžel je opora, i když je mrtvý a podle romantického stereotypu i mladí básníci, filosofové – sebevrazi.
3. Knihovny (studovny) – do věku 25 let tam bývá poměr pohlaví přibližně vyrovnaný, pak žen prudce ubývá.
4. Nemocnice – přestože muži umírají dříve, více nemocné bývají ženy (častěji navštěvují lékaře, konzumují více léků) – pravděpodobně i v nemocnici jich bude více.

C. Místa s velkým výskytem lidí osamělých, kteří již nechtějí být sami, jsou:

bary, diskotéky, kavárny, kulturní akce, kina, galerie, zájmové kroužky, jazykové kurzy, kostely, bloumání po MHD, parky, bazény, plovárny (seznamování na plovárně vyžaduje jisté sebevědomí, obvykle jsme tam více bytostně a tedy zranitelněji, navíc pohled na polonahé tělo může být i disgustující), u vody, na rušném místě, knihkupectví (intelektuálové mohou „číhat“ u svých oblíbených žánrů).

Možná, že se osamělý člověk bude vyhýbat místům, kde by viděl šťastné dvojice. Jsou také místa, kam se chodí převážně ve dvou, a přijít tam sám signalizuje určité selhání (např. kino – ale hodně záleží i na typu filmu).

Poznámky:

1. To, jak staří lidé chodí do kostela, záleží i hodně na kulturních zvyklostech: např. v Polsku hodně mladých.
2. Muži se scházejí po hospodách. Jaké možnosti k dobrovolnému a nezávislému scházení mají ženy (dříve se dralo peř, dnes snad aerobik, charitativní organizace, kostely)?

7. Konečně dospělí!

A.

Podle výzkumu z USA je to holící strojek. ¹ Další věci a zkušenosti by mohly být:

- alkohol od někoho, kdo to zakazoval (nejlépe pozvání od otce na skleničku; již se mu při společenských příležitostech nalévá)
- projet se autem, řídit
- aktivní účast na koníčcích rodičů (např. rybářský prut)
- aktovka po tatínkovi
- transformace dětského pokoje (podle vlastní vůle)
- nepřístupný film
- časopis pro pány.

B.

- podprsenka
- make up, boty na podpatcích, dražší šperk
- první komplimenty
- zvíře, o které se musí starat
- pozvání matky na pedikúru, do kosmetického salonu.

Pro obě pohlaví by to pak mohlo být:

- vlastní pokoj (samostatné spaní)
- první vydělané peníze
- neznámí dospělí začínají vykat
- již utichají komentáře typu: „*Tys ale zase vyrostl(a)*“, „*Už si velký kluk (holka) a ti přece...*“
- pokusy s kouřením
- první schůzka, polibek.

Obecně je příkazem dospívání zbavit se okovů minulosti, starých věcí, které příliš připomínají dětský věk. Dříve se např. patřilo, aby chlapec od jistého věku nosil dlouhé kalhoty. Dále – vlastnit něco, co již není napodobenina.

Poznámky:

1. Pro dívky již mnohé začíná menarche.

2. Některé dárky posílají do budoucnosti, jiné do minulosti. Samostatnou kapitolou jsou věci připomínající pokročilý věk (to jsou možná věci, které by se jako dárky dávat neměly – ty by si každý měl koupit sám). Do stavu dospělých jsme pasováni, o tom rozhodují druzí, stáří je naše soukromá záležitost.

Zdroj:

1. Laycock, A.L. (1970): *Adolescence and Social Work*. London, Routledge & Kegan Paul.

8. Rozdíly mezi rodiči

b) Větší podobnost mezi otcem a matkou uváděly dcery.¹ Důvody by mohly být tyto:

1. Dcery se snaží uhlazovat hrany, vidí věci dohromady, pro ně existuje *hmota rodičů*. Nechovají se tak konfrontačně jako synové. Celkově snížena ostrost vidění.
2. Rodiče (podobně jako např. učitelé) se k chlapcům chovají více diferencovaně.
3. Vztah k otci se během života syna často mění (identifikace, vzdor, usmíření) – proto ho i ostřeji vnímá, sleduje. Vztah dcery k otci bývá bez takových skoků (v osmnácti je to stále „jeho holčička“). K matce se vztah synů ani dcer za v průběhu života obvykle příliš nemění.

Zajímavé je, že mnohé řeči nemají společné slovo pro *rodiče*. Důvodem je, že jsou vnímáni tak odlišně, že dost dobře nejde zahrnout je pod jeden termín.

Zdroj:

Tamayo, A. Dugas, A.: Conceptual representation of mother, father, and God according to Sex and Field of Study. *The Journal of Psychology*, 97, 1977, s. 79–84.

9. Filmová povolání

Muži

1. policista, šerif, agent (201 filmů)
2. lékař, psychiatr (91 filmů)
3. voják, důstojník (83 filmů)
4. právník (78 filmů)
5. novinář (61 filmů)

Ženy

1. zpěvačka, tanečnice (154 filmů)
2. herečka (72 filmů)
3. úřednice, sekretářka (57 filmů)
4. zdravotní sestra (33 filmů)
5. novinářka (28 filmů)

Oblíbenost filmových zaměstnání je ve vztahu k žádoucím mužským a ženským vlastnostem. (Eventuelně k žádoucí atraktivitě pro film). Možná by výsledky odpovídaly anketě „Čím bych chtěl(a) být, až budu velký(á)“. U žen však povolání není, ani ve filmu, tak v popředí.

Poznámky:

1. Zajímavé je, že pokud se žena stane zpěvačkou, tanečnicí, herečkou... pracuje na sobě jako na ženě – na tom nejvlastnějším. Ve většině jiných povolání se musí žena rozdvojit.
2. Emancipace žen by se dala zjišťovat proměnou typických ženských povolání v románech, filmech – od prodavačky po novinářku.
3. Viz úloha médií v úloze *Onemocnění srdce versus nehody* v kapitole Obecná psychologie.

Další náměty:

1. Pro jakou roli byste se hodili vy?

Zdroj:

Reflex 1995, č. 20, 42.

10. Dokáže to!?

A. a), B. a)

*„Rodič, který by byl schopen vidět své dítě tak,
jaké skutečně je, by potřásl hlavou a řekl:*

Vilík nestojí za nic, prodáme ho!“

S. Leacock

Jak otcové, tak matky výrazně schopnosti dítěte přeceňovali. Kladná korelace byla spíše mezi odhady obou rodičů než mezi odhadem jednoho z nich a výkonem dítěte.¹

Je možné, že se tato tendence přeceňovat v raném dětství se v dospívání otáčí a rodiče nechtějí ztrácet vliv:

„Byl bych si přál, abych se na něho mohl dívat ještě nějakou dobu jako na dítě, které by si nedovedlo představit svůj život bez nás.“

E. Vachek: Student Kosman

U matek by se dalo předpokládat, že budou více fixovány na počáteční období vývoje dítěte a tudíž jeho výkon budou hodnotit níže (maminky jsou také vždy připraveny své dítě omlouvat). Naopak otec bude mít před očima již jeho budoucnost, dospělost. Navíc – otcové tráví s dětmi méně času, méně je znají a přání se může snáze stát otcem myšlenky.

Smutné je, že pokud mají oba rodiče na dítě stejně nerealistické nároky, nemá se ke komu v případě neúspěchu uchýlit.

Zdroj:

1. *Journal of Experimental Child*, 1987 August, s. 25–37.